

Trendy [ne]dôvery 2023

DEKK Inštitút
September 2023

www.dekk.institute

POĎAKOVANIE A TECHNICKÉ INFORMÁCIE

- Recenzentkou Trendov [ne]dôvery 2023 je Mgr. Marianna Mrva, PhD., expertka Slovenskej akadémie vied na dôveru a autorka knihy Fenomén spoločenskej dôvery na Slovensku.
- DEKK Inštitút ďakuje Veronike Cigánekovej za pomoc s dátovou analýzou.
- Údaje a texty z dokumentu Trendy [ne]dôvery 2023 sú voľne šíriteľné pod podmienkou uvedenia ich zdroja.
- Ak pri dátach Trendov [ne]dôvery 2023 nie je uvedený iný zdroj, dáta pochádzajú z prieskumu, ktorý realizovala pre DEKK Inštitút agentúra FOCUS. Technické údaje k zberu:

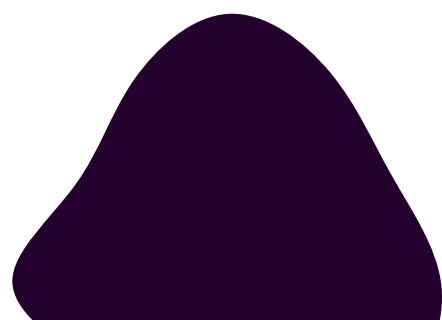
Typ prieskumu	celoslovenský reprezentatívny kvantitatívny prieskum
Výber vzorky	kvótny výber na základe oficiálnych údajov Štatistického úradu SR
Veľkosť vzorky	1 009 respondentov, 18+ rokov
Kvótnne znaky	pohlavie, vek, vzdelanie, národnosť, veľkosť bydliska, kraj
Metóda rozhovoru	CAPI (osobné interview zaznamenávané do štandardizovaného elektronického dotazníka)
Terénny zber údajov	vyškolení anketári
Termín zberu	9. 8. – 16. 8. 2023

Trendy [ne]dôvery 2023 vznikli vďaka podpore Konrad Adenauer Stiftung, zastúpenie v Slovenskej republike.

DEKK Inštitút
Lermontovova 911/3
811 05 Bratislava-Staré Mesto
IČO: 53486234

www.dekk.institute

Podakovanie a technické informácie	2
Predstavenie a účel Trendov [ne]dôvery	4
Executive Summary	5
Sociálna kohézia a [ne]dôvera	6
Prehľad výsledkov	10
Horizontálna dôvera v slovenskej spoločnosti.....	10
Stručná interpretácia dát.....	11
Vertikálna dôvera v slovenskej spoločnosti.....	12
Prehľad dôvery v politické inštitúcie.....	13
Prehľad dôvery vo verejný sektor.....	14
Prehľad dôvery vo vybrané inštitúcie 1990 - 2023.....	15
Prehľad dôvery v neštátny sektor a občiansku spoločnosť.....	16
Neštátny sektor.....	16
Médiá.....	17
Problematika mimovládnych organizácií.....	18
Prehľad dôvery vo všetky merané inštitúcie.....	19
Najväčšie problémy Slovenska z pohľadu jeho obyvateľov	21
Historické príčiny nízkej dôvery - stručný prehľad	24
DEKK Inštitút	26
Použité zdroje dát	28

PREDSTAVENIE A ÚČEL TRENDOV [NE]DÔVERY

- Autormi Trendov [ne]dôvery sú členovia DEKK Inštitútu. Dlhodobou víziou DEKK Inštitútu je pochopenie problému rozpadu a regenerácie sociálnej kohézie na Slovensku a v Európe. „Sociálna kohézia“, resp. spoločenská súdržnosť, je pojem opisujúci sily, ktoré držia ľudské skupiny pohromade – a práve dôvera je významnou podmienkou súdržnosti akejkoľvek spoločnosti.
- Preto je cieľom Trendov [ne]dôvery každoročne prinášať relevantné údaje o stave dôvery v slovenskej spoločnosti. Zozbierané dáta nám ponúknu lepší prehľad o aktuálnej situácii a pomôžu identifikovať oblasti, ktoré si vyžadujú zvýšenú pozornosť – zo strany občanov a aj zo strany štátu.
- Ambíciou dokumentu je priniesť do verejnej diskusie základné údaje o stave dôvery. Dokument si nekladie za cieľ podať vyčerpávajúcu analýzu stavu ne/dôvery a jej príčin, avšak ponúka základný komentár, ktorý môže čitateľa nasmerovať.
- Dôvera nie je abstraktný pojem, ale ovplyvňuje náš každodenný život a jeho kvalitu. Nízka dôvera má negatívny dopad na ekonomiku a stav našej peňaženky, na bezpečnosť na uliciach, korupciu aj nepotizmus, na subjektívnu spokojnosť so životom, na súdržnosť komunít a v neposlednom rade vplyva na našu schopnosť efektívne reagovať na krízy. Podrobnosti pozri v kapitole „Sociálna kohézia a [ne]dôvera“.
- Na Slovensku pravidelne zbierame údaje o priemernej dĺžke života, mzde a nezamestnanosti, ale na úrovni riadenia štátu sa už menej systematicky venujeme skúmaniu hodnôt, frustrácií či presvedčení obyvateľstva. Slovensko v súčasnosti ohrozuje rozpad tkaniva spoločnosti a na diagnostiku tohto problému potrebujeme dáta týkajúce sa hodnôt a identity. Ak chceme problému rozpadu kohézie a dôvery rozumieť lepšie, musíme budovať kultúru strategického zberu dát. To znamená zapájať sa do medzinárodných prieskumov, dizajnovať prieskumy šité na mieru slovenskej spoločnosti a systematicky ich udržiavať, aby bolo možné sledovať spoločenské trendy. DEKK Inštitút k riešeniu tohto problému prispieva znovuzapojením Slovenska do medzinárodného longitudinálneho prieskumu World Values Survey v r. 2021–2022 a od tohto roku aj pravidelným zberom Trendov [ne]dôvery.
- Súčasťou našej misie je aj podpora bádania v témach súvisiacich s kohéziou, preto budeme dáta z tohto prieskumu sprístupňovať odbornej verejnosti. Sledujte [webstránku DEKK Inštitútu](#), resp. [Slovenský archív sociálnych dát](#) pri Slovenskej akadémii vied.

Samotné výsledky prieskumu nie sú veľmi príjemné, ale prajeme Vám inšpiratívne čítanie. Prvým krokom pri riešení akéhokoľvek problému je poznať realitu. Až potom hľadať spôsoby, ako ju zlepšovať.

Tím DEKK Inštitútu

EXECUTIVE SUMMARY

- Všeobecná medzilľudská dôvera dlhodobo stagnuje – od vzniku Slovenskej republiky osciluje okolo 23 %, bez ohľadu na politickú či ekonomickú situáciu v krajine.
- Dve z troch najdôveryhodnejších inštitúcií na Slovensku patria k neštátnemu sektoru. Ide o vedcov a vedecké inštitúcie ako napr. SAV (64,6 %) a univerzity a vysoké školy (62,6 %). Na treťom mieste sa umiestnila miestna samospráva (59,9 %), hoci o tretie miesto sa takmer delila so slovenskými firmami a podnikmi.
- Politické inštitúcie sú najnedôveryhodnejšie inštitúcie na Slovensku: parlament (18,8 %), politické strany (22,5 %) a vláda Slovenskej republiky (22,6 %). V kategórii politických inštitúcií bol v čase merania najdôveryhodnejší prezidentský úrad (35,9 %).
- Dlhodobé trendy dôveryhodnosti za posledných 30 rokov prajú hlavne privátnemu sektoru, dôveryhodnosť firiem a podnikov rastie.
- Štátnemu a verejnemu sektoru dôveruje priemerne asi polovica obyvateľov Slovenska. Miestna samospráva (59,9 %) má najvyššiu dôveru, súdy sú na tom, naopak, najhoršie (29,7 %).
- Cirkvi a náboženské organizácie majú pomerne stabilnú dôveru s jemným poklesom, ktorý pravdepodobne súvisí so sekularizáciou. Dôveryhodnosť médií mierne klesla.
- Politika nadobudla posledné roky z hľadiska dôvery „toxický“ rozmer. V praxi to znamená pokles dôvery pre akúkoľvek inštitúciu, ktorá začne byť vnímaná ako spolitizovaná. Zároveň platí, že mnohé explicitne politické inštitúcie (vláda, parlament, politické strany) patria medzi najnedôveryhodnejšie inštitúcie v krajine.
- Pri meraní dôvery v mimovládne organizácie sme ich experimentálne rozdelili na organizácie zamerané primárne na priamu pomoc ľuďom a organizácie zamerané na zmenu postojov. Z výsledkov prieskumu je zrejmé, že ich dôveryhodnosť v očiach respondentov je značne rozdielna (50,6 % vs. 32,9 %).
- Historické dôvody pre nízku dôveru na Slovensku možno stopovať do dávnej minulosti. Za posledných 80 rokov šlo o negatívny vplyv podpory udavačstva za socializmu, transformácie v 90. rokoch, keď oslabený štát nebol schopný vynucovať spravodlivosť, či atomizácia a individualizácia spoločnosti v modernej dobe. Presvedčenie ľudí, že sa na štát nemôžu spoľahnúť, vedie automaticky k zníženiu dôvery v jeho inštitúcie a predstaviteľov.

SOCIÁLNA KOHÉZIA A [NE]DÔVERA ●

„Sociálna kohézia“, resp. spoločenská súdržnosť, je pojem opisujúci sily, ktoré držia ľudské skupiny pohromade. Má mnoho aspektov, ako napríklad sklon k spolupráci, rešpektovanie spoločných pravidiel alebo ochota obetovať sa pre skupinu. Je založená na spoločných hodnotách, záujmoch a subjektívnom pociťovaní spolupatričnosti. Spoločný hodnotový rámec, ktorý generuje predvídateľné konanie a rozhodovanie, prijateľné vďaka tomu pre ostatných členov skupiny, tak medzi nimi vytvára predpoklad na vznik vzájomnej dôvery.

Zároveň je však potrebné, aby spoločné hodnoty neboli prítomné len v interakciách na úrovni medzi členmi komunity (horizontálna rovina), ale aj na úrovni občan-inštitúcia, a to v oboch smeroch (vertikálna rovina).¹ Dôvera tak nie je akýmsi abstraktným pojmom, ale nevyhnutným základom pre stabilne fungujúcu komunitu a spoločnosť, ktorá je tak vďaka nej schopná adekvátne reagovať na potreby jej členov a aj na prípadné vonkajšie alebo vnútorné krízy. Spoločnosť, ktorá má takéto vlastnosti, je možné považovať za kohéznú.

V súčasnosti však mnohí hovoria o kríze sociálnej kohézie tak vo svete, ako aj na Slovensku. V r. 2022 sa sociálna kohézia objavila v Global Risk Report (GRR) Svetového ekonomického fóra, kde obsadila v tvrdej konkurencii mnohonásobných kríz v krátkodobom horizonte (0 – 2 roky) 4. miesto, v strednodobom horizonte (2 – 5 rokov) 3. miesto a dlhodobom horizonte (5 – 10 rokov) 6. miesto. V rámci Európy uvádza Francúzsko eróziu sociálnej kohézie a polarizáciu na 1. mieste zo všetkých akútne hroziacich rizík a Nemecko a Holandsko na druhom mieste.² V r. 2023 sa hodnotenie GRR výrazne nezmenilo.³

V Trendoch [ne]dôvery sa zameriavame na skúmanie jedného zo základných kameňov sociálnej kohézie: miery dôvery v slovenskej spoločnosti. Dôvera funguje v dvoch základných dimenziách – vertikálnej a horizontálnej. Horizontálna dôvera je o medziľudských vzťahoch. Dôveru v medziľudských vzťahoch môžeme vnímať v dvoch rovinách: ako dôveru k ľuďom, ktorých osobne poznáme (napr. rodina, susedia) a ako dôveru k ľuďom vo všeobecnosti. Všeobecná dôvera znamená vieru, presvedčenie, že ostatným ľuďom možno dôverovať, i keď ich nepoznáme osobne.⁴ Vertikálna dôvera je o dôvere k autoritám, teda o vzťahu jednotlivca k spoločenským inštitúciám a elitám – a to obojsmerne. Z praktických dôvodov sme rozdelili vertikálnu dôveru na **politické inštitúcie**, ako je vláda, parlament alebo politické strany; **verejný sektor**, ako sú štátne úrady, polícia, súdnictvo či armáda, a **neštátny sektor a občiansku spoločnosť**, ktorú tvoria univerzity, médiá, cirkvi, podnikateľské alebo mimovládne organizácie.

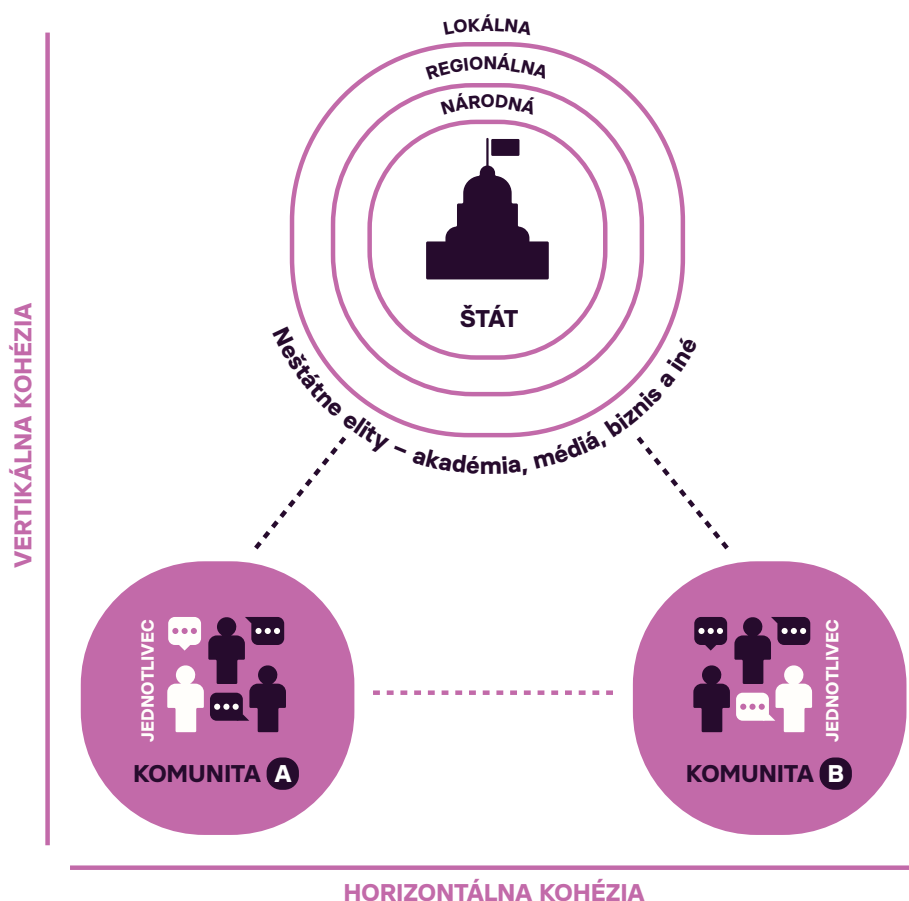
1 Nowack D., Schoderer S., The Role of Values for Social Cohesion: Theoretical Explication and Empirical Exploration, In: Discussion Paper 6/2020, German Development Institute, 2020, str. 3.

2 Global Risk Report 2022, World Economic Forum, str. 25. Prístup: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf.

3 Global Risk Report 2023, World Economic Forum, str. 6. Prístup: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf.

4 Mrva, M., Fenomén spoločenskej dôvery na Slovensku, Sociologický ústav SAV, 2022, str. 26.

„Dôvera funguje na dvoch základných osiach - vertikálnej a horizontálnej. Horizontálna dôvera je o medziľudských vzťahoch; vertikálna dôvera je o vzťahu k inštitúciám a elitám.“

Obrázok 1: Grafické znázornenie vertikálnej a horizontálnej kohézie v spoločnosti. Stav oboch rovín kohézie závisí od miery dôvery medzi členmi spoločnosti (horizontálna rovina) a dôvery na úrovni občan-inštitúcia v oboch smeroch (vertikálna rovina). Štát rozdeľujeme na 3 úrovne (lokálna, regionálna, národná) a neštátne elity definujeme ako skupiny, resp. jednotlivcov, ktorí majú v spoločnosti vplyv, ale zároveň nie sú organizované štátom. (Zdroj: DEKK Inštitút)

Dôvera nie je abstraktný pojem. Ovplyvňuje subjektívny pocit šťastia, stav komunit, v ktorých žijeme, a dokonca aj ekonomický rast a spoločenský blahobyt v našej krajine.

Vzhľadom na komplexnosť vplyvov dôvery na rôzne oblasti spoločnosti (sociálna, politická, ekonomická a pod.) sa pre ilustráciu jej dôležitosti v krátkosti zameriame na jej vzťah s ekonomikou. Laureát Nobelovej ceny za ekonómiu Kenneth Arrow už v r. 1972 poznamenal, že prakticky každá obchodná transakcia má v sebe prvok dôvery.⁵ Vplyv dôvery na ekonomický život, a teda aj na materiálny prospech členov spoločnosti, výstižne zhrnul Jerry Useem:

„Dôvera je pre kapitalizmus, čím je alkohol pre svadobné hostiny: spoločenským mazivom. V spoločnostiach s nízkou mierou dôvery (Rusko, južné Taliansko) je hospodársky rast obmedzený. Ľudia, ktorí nedôverujú iným ľuďom, si dvakrát rozmyslia, či budú investovať, spolupracovať alebo zamestnávať niekoho, kto nie je členom ich rodiny (alebo členom ich zločineckej skupiny). Pätnásťpercentný nárast presvedčenia národa, že ‚väčšine ľudí sa dá dôverovať‘, pridáva každý rok celý percentuálny bod k hospodárskemu rastu. To znamená, že ak by si Američania za posledných 20 rokov dôverovali ako Ukrajinci, ich ročný HDP na obyvateľa by bol o 11 000 dolárov nižší; ak by si ľudia v USA dôverovali ako Novozélandčania, bol by o 16 000 dolárov vyšší.“⁶

Nízka dôvera členov slovenskej spoločnosti voči iným ľuďom a inštitúciám prispieva k nízkej sociálnej kohézii, ktorá priamo súvisí s:

- rozpadom kolektívnej identity, čo znamená absenciu spoločného príbehu, ktorý ľudí v danej komunite spája,
- oslabením významu miestnych orgánov a štátnych inštitúcií,
- nárastom antisystémového sentimentu,
- zhoršením schopnosti reagovať na krízy – znižuje sa časť obyvateľstva, ktorá reaguje na krízu kooperáciou a solidaritou, a rastie skupina, ktorá na krízu reaguje s nedôverou, podozrievaním a tribalizáciou,
- vyššou polarizáciou spoločnosti.⁷

„Nízka dôvera členov slovenskej spoločnosti voči iným ľuďom a inštitúciám prispieva k nízkej sociálnej kohézii.“

5 Arrow, K., "Gifts and Exchanges", in Philosophy and Public Affairs 1(4), 1972, str. 357.

6 Useem, J., The End of Trust, The Atlantic, 21. 11. 2021. Prístup: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2021/12/trust-recession-economy/620522>

7 Kosnáč, P., Gloss, H., Trendy (ne)dôvery na Slovensku, In: Súdržnosť na Slovensku: Čo drží krajinu pokope a na čom sa rozpadá?, DEKK Inštitút, Bratislava, 2023, str. 13.

Nízka dôvera, a teda aj kohézia, „idú“ do peňazí, vzťahov, subjektívnej spokojnosti s vlastným životom aj bezpečnosti.

Pre efektívne fungujúcu krajinu s vysokou spokojnosťou obyvateľov je potrebná zdravá miera dôvery, ktorá je podmienkou sociálnej kohézie – horizontálnej aj vertikálnej. Fungovať musia obe úrovne. Ak v spoločnosti funguje iba medziľudská dôvera, ľudia sa spoja proti štátu a inštitúciám, a buď nerešpektujú pravidlá a vzniká bezvládie, alebo majú svoje vlastné pravidlá a vznikajú paralelné spoločnosti. Ak funguje iba dôvera k inštitúciám/štátu, chýba prirodzená kooperácia na lokálnej úrovni a ľudia sa spoliehajú, že všetko vyrieši štát, lokálne vzťahy sú neosobné a to, čo sa všade inde rieši dohodou alebo svojpomocou, sa vybavuje cez stále väčšie a rozvetvenejšie inštitúcie.⁸

„ Pre efektívne fungujúcu krajinu s vysokou spokojnosťou obyvateľov je potrebná zdravá miera sociálnej kohézie - horizontálnej aj vertikálnej. Slovensko má vážny problém s obomi. “

Trendy [ne]dôvery 2023 ponúkajú prehľad aktuálneho stavu dôvery v slovenskej spoločnosti – na horizontálnej aj vertikálnej úrovni. Ako ukazujú výsledky, Slovensko má vážny problém s obomi. Napriek tomu však v našej krajine existujú štátne aj neštátne inštitúcie, ktorých dôveryhodnosť za ostatných 30 rokov narástla. Ak chceme spoločenskú súdržnosť v našej krajine posilňovať, je potrebné pravidelne merať stav jej indikátorov – medzi ktoré patrí aj dôvera – a identifikovať kroky, ktoré ju v slovenskej spoločnosti regenerujú na horizontálnej aj vertikálnej úrovni.

---

⁸ Fukuyama F., Social Capital and Civil Society, In: IMF Working Papers No. 74, International Monetary Fund, 2000.

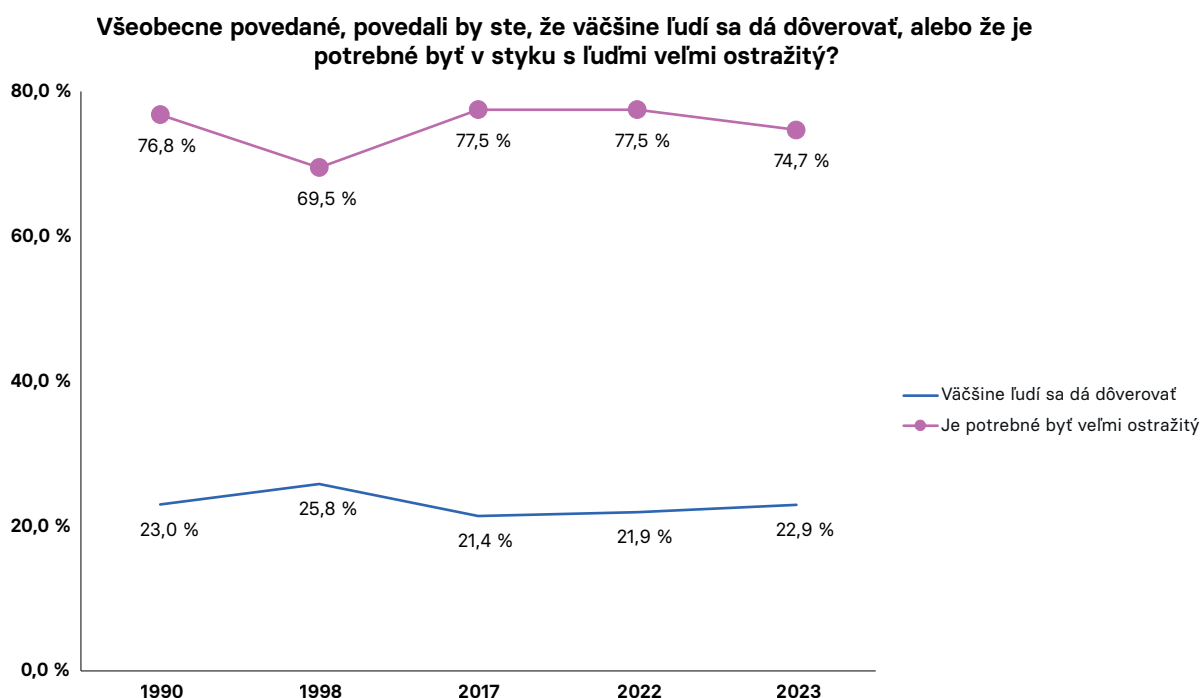
PREHĽAD VÝSLEDKOV

Nižšie uvedené výsledky o stave dôvery v slovenskej spoločnosti pochádzajú z reprezentatívneho prieskumu, ktorý realizovala Agentúra FOCUS na vzorke 1 009 respondentov v auguste 2023. Časť otázok bola formulovaná rovnako ako v prieskumoch World Values Survey a European Values Study z rokov 1990, 1998, 2017 a 2022, čo nám ich umožňuje porovnať a identifikovať tak trendy ne/dôvery na Slovensku aj v roku 2023.

HORIZONTÁLNA DÔVERA V SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI

Horizontálna dôvera sa štandardne meria cez súhlas s tvrdením, že väčšine ľudí sa dá dôverovať. Prieskum z augusta 2023 nameral hodnotu medziľudskej dôvery v slovenskej spoločnosti na úrovni 22,9 %. V porovnaní s rokom 1990, keď bola nameraná hodnota 23 %, tak môžeme konštatovať, že nedošlo k žiadnej zmene. To v praxi znamená, že napriek tridsiatim rokom budovania demokratickej spoločnosti a objektívne merateľného materiálneho rozvoja sa vzájomná dôvera obyvateľov Slovenska v porovnaní s obdobím tesne po Nežnej revolúcii (1989) vôbec nezmenila.

„ Medziľudská dôvera sa od revolúcie a zrodu republiky prakticky nezmenila - stagnuje okolo úrovne ~23 %. “

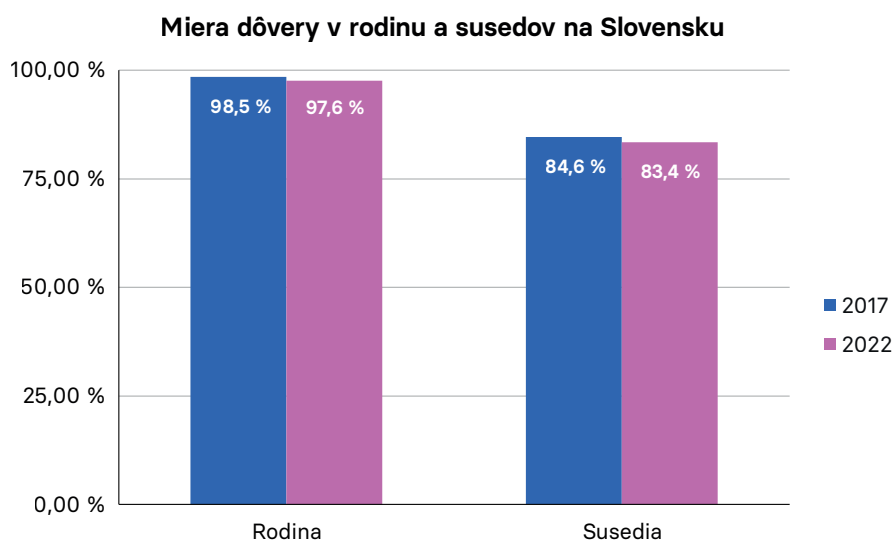

Graf 1: Prehľad vývoja všeobecnej medziľudskej dôvery v slovenskej spoločnosti v rokoch 1990 – 2023. (Zdroj: WVS 1990, WVS 1998, EVS 2017, WVS 2022, Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

STRUČNÁ INTERPRETÁCIA DÁT.

Všeobecná medziludská dôvera každého člena spoločnosti je výsledkom pôsobenia množstva faktorov a je predmetom stále prebiehajúceho výskumu. Naša dôvera voči iným ľuďom je ovplyvnená rodinným prostredím v období dospievania, našimi skúsenosťami s inými ľuďmi v dospelosti i mnohými ďalšími faktormi. Stagnujúca nízka miera dôvery v slovenskej spoločnosti škodí rozvoju krajiny. Generácie dospelých, ktoré vyrastali a dospievali pred rokom 1989, boli silne poznačené vplyvom komunistického režimu, ktorý nedôveru v ostatných ľudí systémovo posilňoval – z detstva všetci poznáme známu radu „dôveruj, ale preveruj“.

Štúdie dlhodobo potvrdzujú neblahý dopad totalitných režimov na medziludskú dôveru, keďže tie povzbudzujú udavačskú mentalitu, podporujú donášanie na svoje okolie⁹ a snažia sa naväzovať dôveru jednotlivca exkluzívne na štátne inštitúcie – v prípade Československa v rokoch 1948 – 1989 konkrétne na orgány verejnej moci a vedúce postavenie Komunistickej strany Československa. Aj po tridsiatich rokoch od zrušenie Štátnej bezpečnosti (ŠtB) a umožnenia občianskej aj politickej angažovanosti občanov však miera ne/dôvery v našej spoločnosti zostáva nezmenená. Ľudia sú zdržanliví v dôvere voči iným ľuďom – a zvlášť v akejkoľvek interakcii, ktorá vyžaduje vyššiu spoločnú (časovú, finančnú alebo emocionálnu) investíciu. Inými slovami, človek prirodzene limituje svoju dôveru len voči ľuďom, ktorých osobne pozná a je presvedčený, že sa na nich môže spoľahnúť – napr. rodinní príslušníci a susedia. Graf nižšie zobrazuje skupiny s najvyššou medziludskou dôverou na Slovensku.

Graf 2: Prehľad naj dôveryhodnejších skupín v rámci medziludskej dôvery v slovenskej spoločnosti v rokoch 2017 a 2022. (Zdroj: EVS 2017, WVS 2022)

9 Licher, A., Loeffler, M., Sieglöcher, S., The Long-Term Costs of Government Surveillance: Insights from Stasi Spying in East Germany, Journal of the European Economic Association, Volume 19, Issue 2, April 2021. Prístup: <https://academic.oup.com/jeea/article/19/2/741/5823502>.

VERTIKÁLNA DÔVERA V SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI ●

Vertikálna dôvera, meraná cez dôveru v inštitúcie, je v porovnaní s medziľudskou dôverou zložitejšia, keďže žijeme vo veľkých spoločnostiach s miliónmi členov a stovkami inštitúcií. Trendy [ne]dôvery zmerali 25 inštitúcií, ktoré výskumníci DEKK Inštitútu po konzultácii so slovenskými aj zahraničnými vedcami považovali za najdôležitejšie.

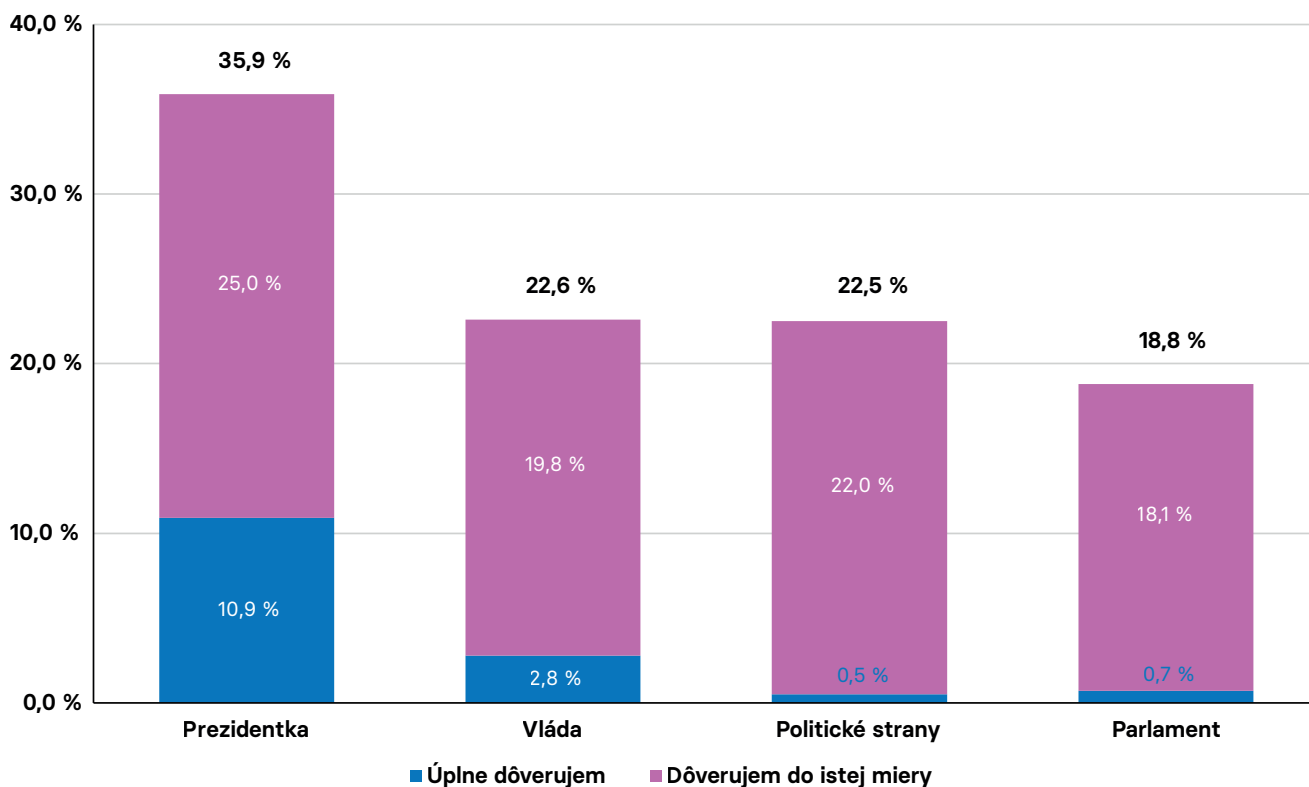
Nižšie uvádzame prehľad miery dôvery v inštitúcie, ktoré sme rozdelili podľa toho, či sú priamo spojené so štátom a volebným cyklom, *t. j. politické inštitúcie* (vláda, parlament, politické strany, prezident/ka); orgány verejnej moci, ktoré síce sú závislé od vývoja v krajine, ale zároveň majú istú mieru nezávislosti vo vykonávaní svojich úloh, *t. j. verejný sektor* (štátna a verejná správa, úrady a súdy, polícia a ozbrojené sily) a *neštátny sektor a občiansku spoločnosť*, ktorú tvoria univerzity, médiá, cirkvi, ekonomické subjekty alebo mimovládne organizácie. Dôvera v jednotlivé inštitúcie bola meraná na škále: *úplne dôverujem – dôverujem do istej miery – nie veľmi dôverujem – vôbec nedôverujem*.

„Vertikálna kohézia, meraná cez dôveru v inštitúcie, je v porovnaní s medziľudskou dôverou zložitejšia, keďže žijeme v komplexnej spoločnosti so stovkami inštitúcií. Zmerali sme 25 najvýznamnejších.“

PREHĽAD DÔVERY V POLITICKÉ INŠTITÚCIE

Teraz Vám budem postupne menovať rôzne inštitúcie.
Pre každú z nich mi, prosím, povedzte, nakoľko jej dôverujete.

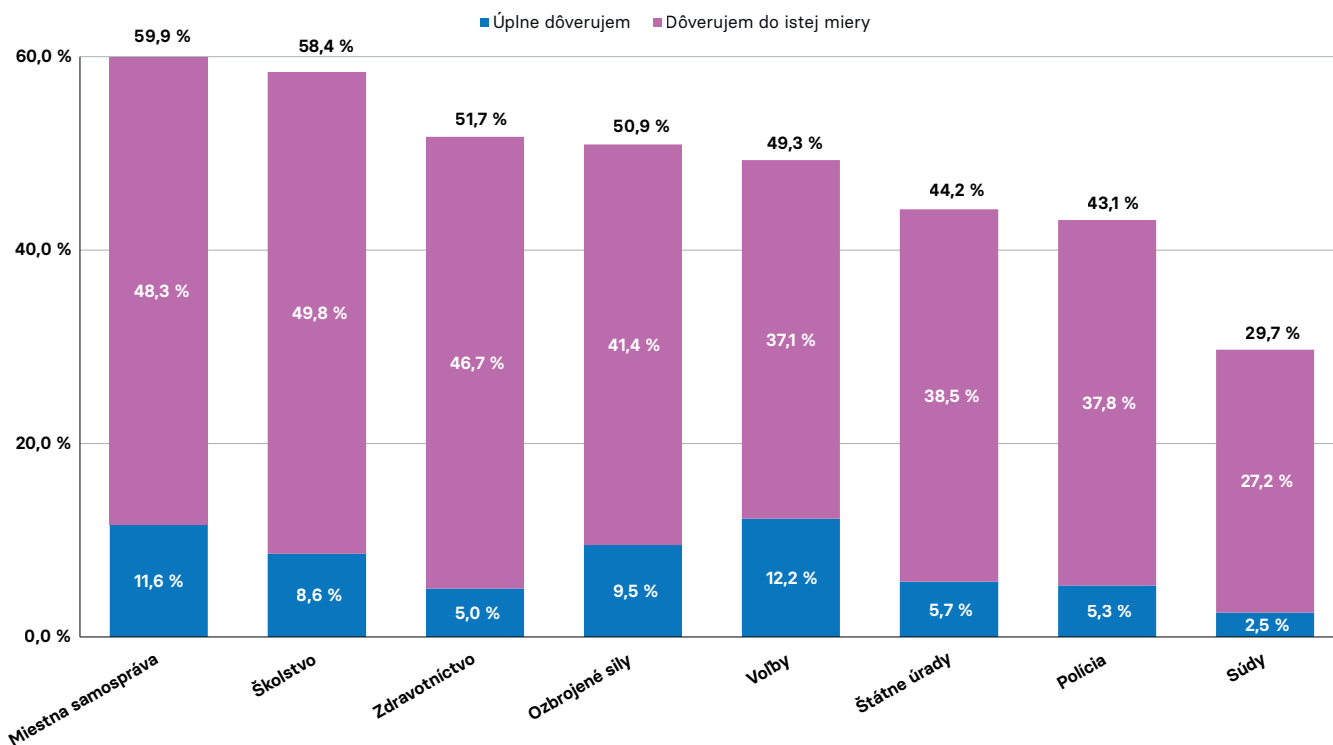
Graf 3: Prehľad dôvery k politickým inštitúciám v Slovenskej republike v auguste 2023.
(Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

V r. 2023 bola zaznamenaná historicky najnižšia dôvera vláde v dejinách SR od r. 1993, t. j. 14 % (Standard Eurobarometer 98 – Winter 2022-2023), ale ukazovatele kohézie sa výrazne nezlepšili za celých predchádzajúcich 30 rokov – napriek tomu, že mnohé indikátory kvality života sa na Slovensku v porovnaní s rokom 1990 objektívne zlepšili (priemerná životná úroveň, očakávaná dĺžka života a i.). Vo všeobecnosti platí, že najvyššia dôvera bola po páde minulého režimu nameraná prvej ponovembrovej federálnej vláde Vladimíra Mečiara na úrovni 68 % (marec 1991, agentúra FOCUS), keď panoval v československej spoločnosti silný optimizmus zo slobody, ktorý sa po istom vytriezvení z každodennej reality jej fungovania už nikdy nezopakoval – viac v kapitole „Historické príčiny nízkej dôvery“. Miera dôvery občanov vo svoju vládu počas 30 rokov existencie našej krajiny presiahla 50 % len vo výnimočných prípadoch, ale dnešné hodnoty sú aj na slovenské pomery nízke.¹⁰

¹⁰ Kosnáč, P., Gloss, H. (eds.), Súdržnosť na Slovensku: Čo drží krajinu pohromade a na čom sa rozpadá?, DEKK Inštitút, 2023, str. 17.

PREHLAD DÔVERY VO VEREJNÝ SEKTOR

Teraz Vám budem postupne menovať rôzne inštitúcie. Pre každú z nich mi, prosím, povedzte, nakoľko jej dôverujete.

Graf 4: Prehľad dôvery k inštitúciám verejného sektora v auguste 2023.
(Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

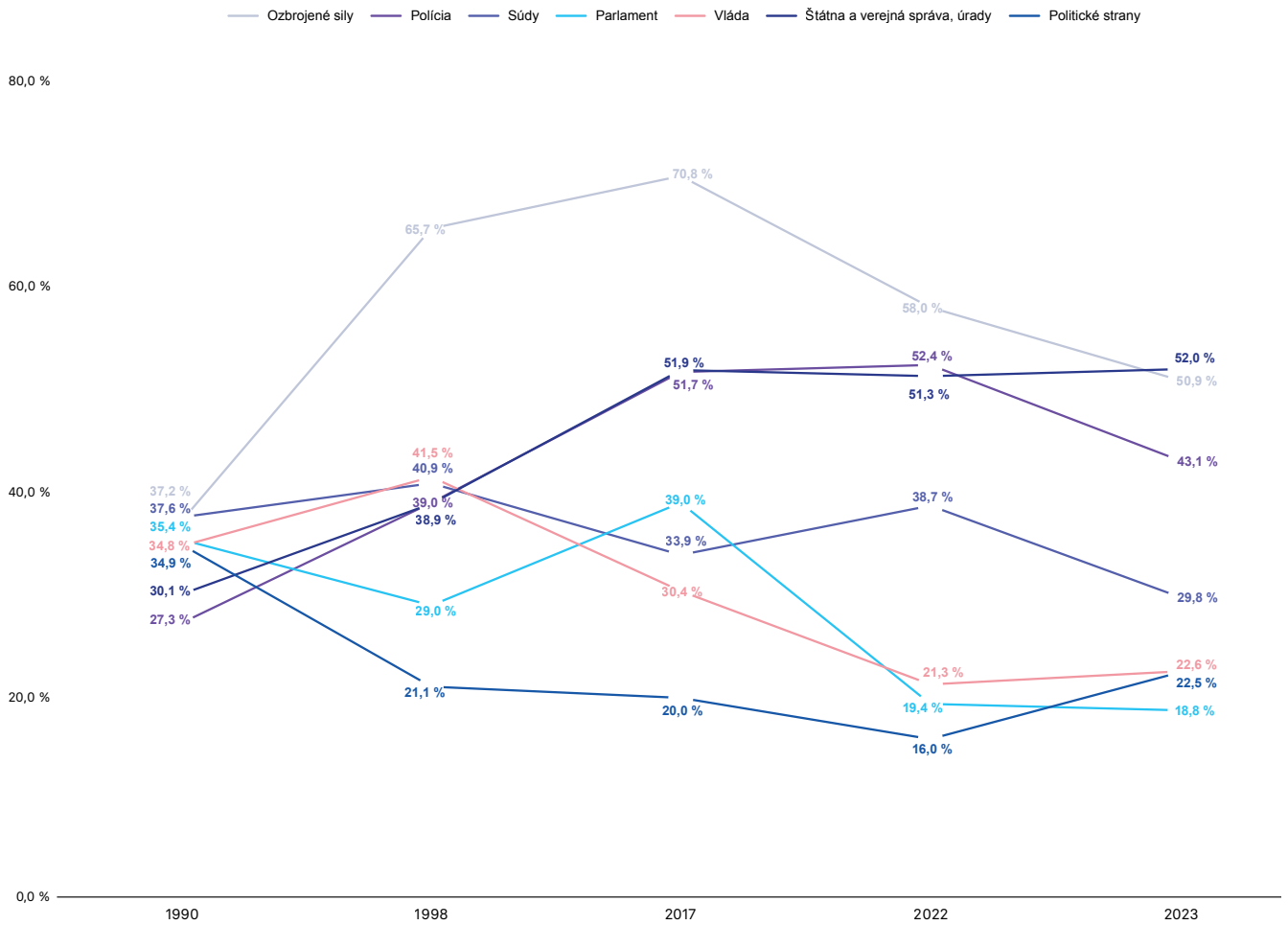
Dôvera občana k bezpečnostným zložkám (polícia a ozbrojené sily) a k úradom na rôznych úrovniach riadenia štátu v porovnaní s výsledkami z roku 1990 výrazne vzrástla. Dá sa predpokladať, že zvýšenie dôvery je spojené s ich profesionalizáciou a zmenou celkového vnímania týchto inštitúcií zo strany občana. Pre komplexnú analýzu faktorov, ktoré priniesli pozitívne zmeny vnímania a nárast dôvery vo verejný sektor sú však potrebné ďalšie dáta – tie by zároveň mohli slúžiť ako podklad pre identifikáciu procesov, ktoré podporujú rast dôvery zo strany občana a mohli by byť ďalej rozvíjané.

Ozbrojené sily SR a Policajný zbor SR sú zároveň jediné nepolitické inštitúcie, ktoré v meraní z r. 2022 dopadli na Slovensku horšie ako v predošlom meraní. Jedným z možných dôvodov je skutočnosť, že ide o výsledok ich zapojenia do programov vlády počas obdobia pandémie a následné jasné odsúdenie invázie Ruska na Ukrajinu, čo v očiach časti populácie armádu a políciu „politizovalo“ a znížilo jej dôveryhodnosť.

Dôvera v súdy sa za posledných 30 rokov nezmenila. Dá sa predpokladať, že to súvisí s množstvom káuz viazaných na súdnictvo, absenciou justičných reforiem, celkovo vysokou mierou nevyžiteľnosti práva a nezrozumiteľnosťou práva pre širokú verejnosť.¹¹

11 Správa o právnom štáte 2023 (angl. 2023 Rule of law report), Európska komisia
Dostupné na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2023-rule-law-report_en.

PREHLAD DÔVERY VO VYBRANÉ INŠTITÚCIE 1990 - 2023

Graf 5: Prehľad dôvery vo vybrané inštitúcie Slovenskej republiky v rokoch 1990 – 2023.
(Zdroj: WVS 1990, WVS 1998, EVS 2017, WVS 2022, Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

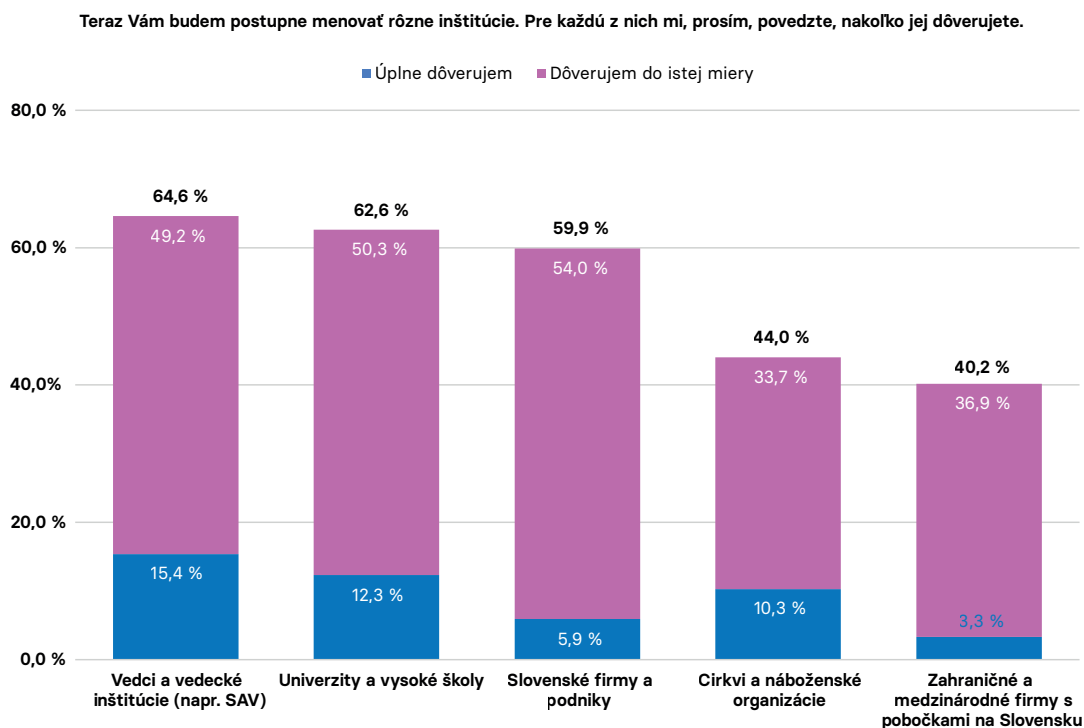
PREHLAD DÔVERY V NEŠTÁTNY SEKTOR A OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ

Medzi významné spoločenské autority, ktoré produkujú vplyvné spoločenské elity, patrí súkromný sektor a priemysel, cirkvi a náboženské organizácie, médiá a mimovládne organizácie. Za pozornosť stojí, že zo všetkých meraných inštitúcií patria prvé tri naj dôveryhodnejšie inštitúcie na Slovensku k neštátnemu sektoru.

NEŠTÁTNY SEKTOR

Jednoznačným „vítazom“ dôveryhodnosti v zozname všetkých meraných inštitúcií sú vedci a vedecké pracoviská (64,6 %), univerzity a vysoké školy (62,6 %). Na štvrtom mieste v celkovom poradí sa umiestnili slovenské, teda domáce, firmy a podniky, ktoré majú výrazne vyššiu dôveru ako zahraničné podniky na Slovensku. Na privátny sektor sa po páde minulého režimu zotrvačnosťou nazeralo s nedôverou a „divoké“ 90. roky mu príliš nepomohli, ale dnes je z neho významná a pomerne dôveryhodná súčasť spoločnosti.

Dôveryhodnosť cirkví a náboženských organizácií je pomerne stabilná, bez výrazných výkyvov, hoci historicky mierne klesá. Na Slovensku to v praxi znamená prevažne katolícku a evanjelickú cirkev, ktoré sú počtom veriacich dominantnými reprezentantmi kresťanstva na Slovensku. Miera dôvery v cirkvi patrí k tým vyšším spomedzi slovenských inštitúcií. Mierny pokles dôvery v porovnaní s meraniami z predchádzajúcich rokov zároveň súvisí pravdepodobne s postupujúcou sekularizáciou a hodnotovými pozíciami, ktoré sú súčasťou tzv. kultúrnych vojen na Slovensku.

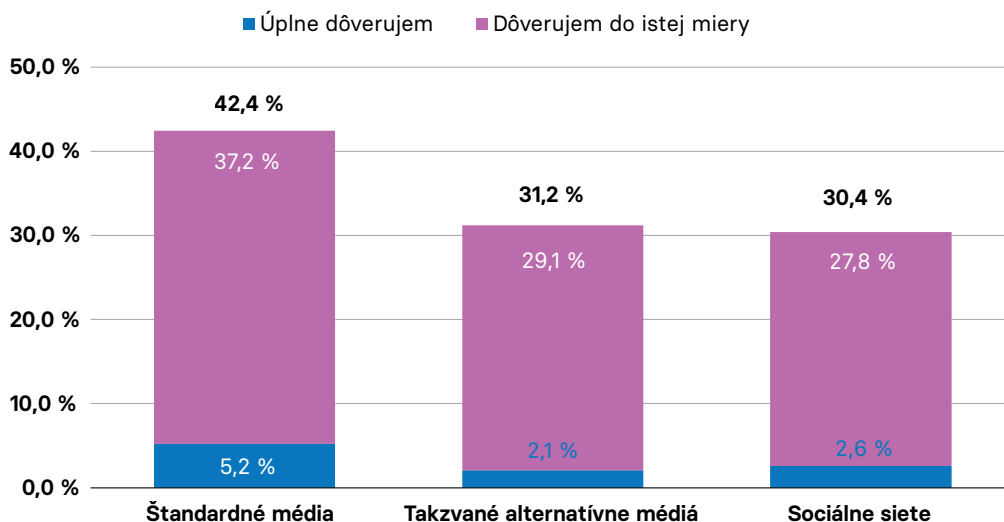

Graf 6: Prehľad dôveryhodnosti inštitúcií neštátného sektora v auguste 2023.
(Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

Dôveryhodnosť štandardných médií na Slovensku je 42,4 %, teda o 11 % viac ako dôveryhodnosť tzv. alternatívnych médií (31,2 %). Na takmer rovnakej úrovni sa umiestnili sociálne siete, ktorých dôveryhodnosť je 30,4 %.

**Teraz Vám budem postupne menovať rôzne inštitúcie.
Pre každú z nich mi, prosím, povedzte, nakoľko jej dôverujete.**

Graf 7: Prehľad dôveryhodnosti médií v auguste 2023.
(Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

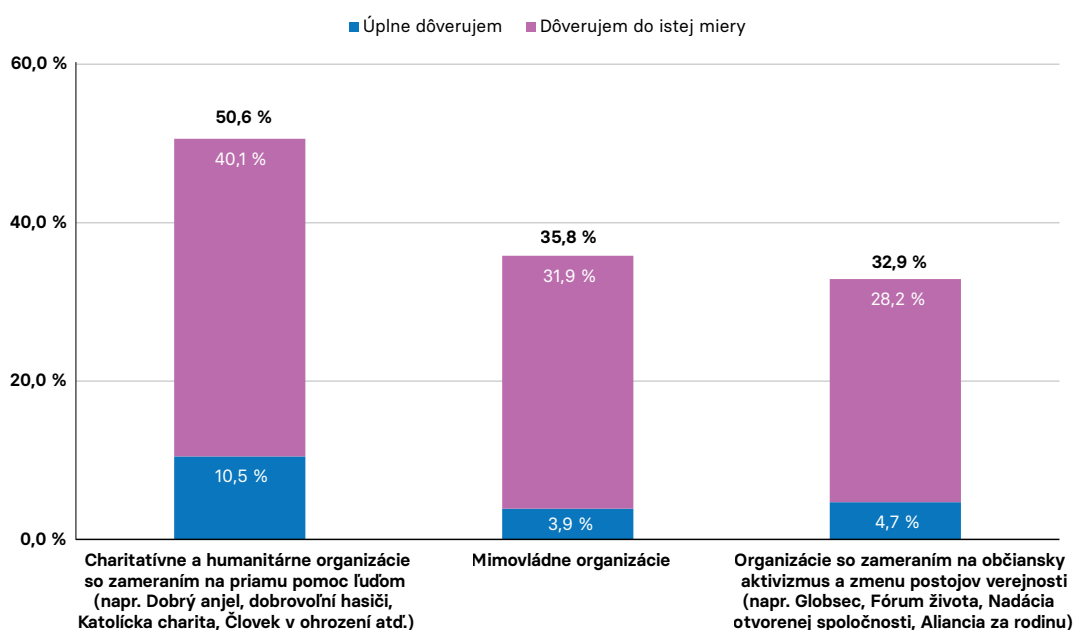
PROBLEMATIKA MIMOVLÁDNYCH ORGANIZÁCIÍ

V dotazníku mali respondenti najskôr odpovedať na otázku týkajúcu sa ich dôvery k mimovládnym organizáciám vo všeobecnosti a až následne mali možnosť vyjadriť svoju dôveru k mimovládnym organizáciám podľa ich zamerania.

Účelom tohto experimentálneho rozdelenia bola predchádzajúca spoločenská debata o povahe mimovládnych organizácií a ich dôveryhodnosti. Niektorí politickí aktéri dokonca navrhovali obmedzenie pôsobenia, resp. financovania mimovládnych organizácií. V rámci dotazníka respondenti najskôr odpovedali na otázku k miere ich dôvery voči „mimovládnym organizáciám“ vo všeobecnosti (nameraná dôvera vo výške 35,8 %) a až následne mali respondenti možnosť vyjadriť mieru svojej dôvery voči „charitatívnym a humanitárnym organizáciám“ (dôvera 50,6 %) a potom „organizáciám zameraným na občiansky aktivizmus“ (32,9 %). Experiment ukázal, že v povedomí väčšiny ľudí je termín „mimovládne organizácie“ vnímaný značne redukovaným spôsobom a respondenti si pod pojmom mimovládna organizácia predstavujú primárne organizácie zamerané na občiansky aktivizmus.

Toto chápanie v očiach časti verejnosti mimovládne organizácie politizuje a ich politizácia môže mať následne negatívny vplyv na ich dôveryhodnosť. Tieto „aktivistické“ organizácie však tvoria len malú časť všetkých mimovládnych organizácií. Väčšina mimovládnych organizácií má primárne dobrovoľnícky, športový či kultúrny charakter a niektoré z najväčších existujúcich sú zamerané na priamu pomoc ľuďom, majú tisíce členov. Príkladom sú dobrovoľní hasiči, ktorí majú na Slovensku približne 80 000 členov.¹² Snaha o plošné obmedzenie pôsobenia mimovládnych organizácií by teda mala masívny dopad na kooperáciu a občiansku angažovanosť naprieč celým spoločenským životom.

Teraz Vám budem postupne menovať rôzne inštitúcie. Pre každú z nich mi, prosím, povedzte, nakoľko jej dôverujete.

Graf 8: Prehľad dôveryhodnosti mimovládnych organizácií v auguste 2023.

(Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

12 Dobrovoľná požiarna ochrana SR - <https://www.dposr.sk/index.php/dpo-sr/info-o-dpo-sr>.

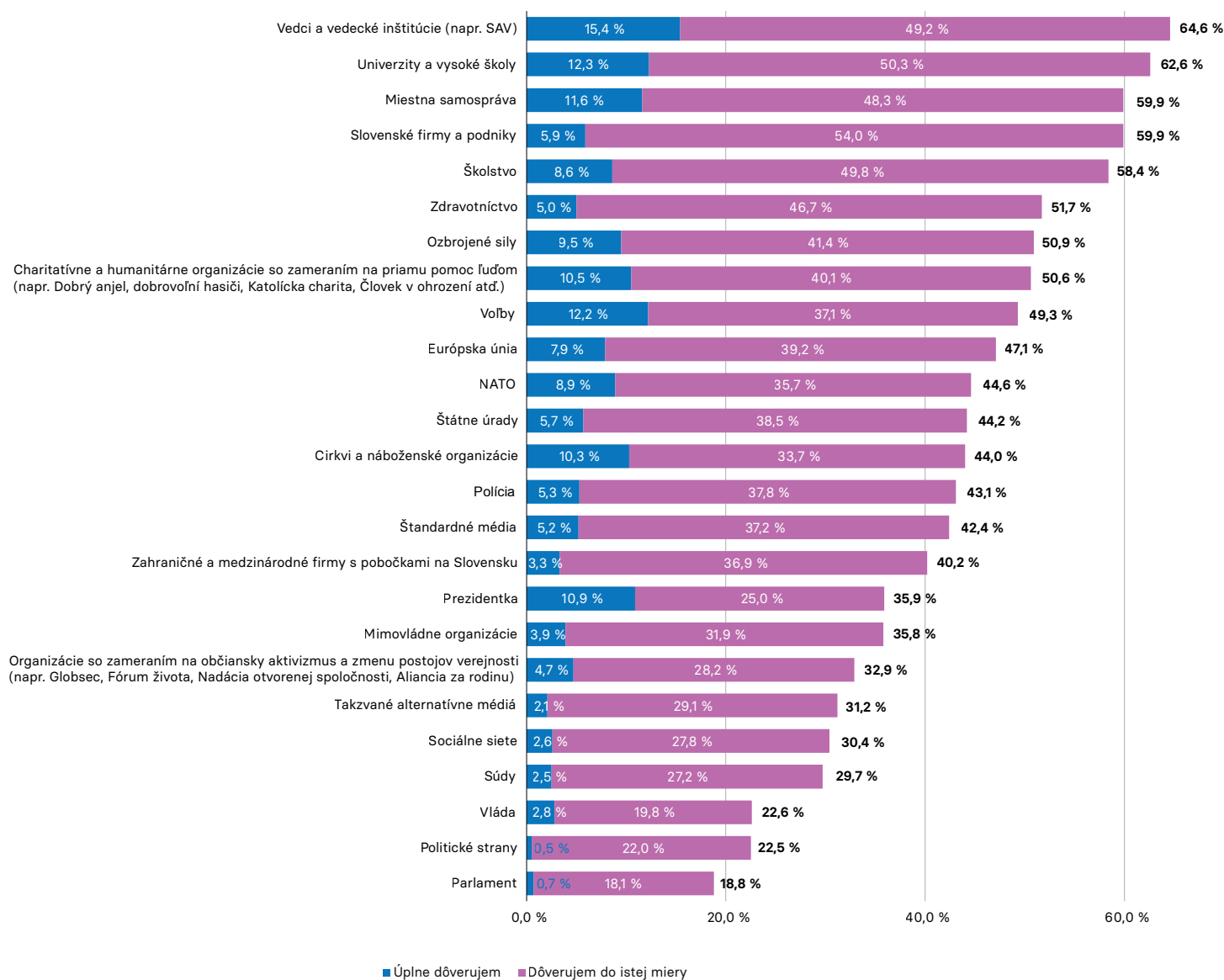
PREHĽAD DÔVERY VO VŠETKY MERANÉ INŠTITÚCIE

	Úplne dôverujem	Dôverujem do istej miery	SPOLU
Vedci a vedecké inštitúcie (napr. SAV)	15,4 %	49,2 %	64,6 %
Univerzity a vysoké školy	12,3 %	50,3 %	62,6 %
Miestna samospráva	11,6 %	48,3 %	59,9 %
Slovenské firmy a podniky	5,9 %	54,0 %	59,9 %
Školstvo	8,6 %	49,8 %	58,4 %
Zdravotníctvo	5,0 %	46,7 %	51,7 %
Ozbrojené sily	9,5 %	41,4 %	50,9 %
Charitatívne a humanitárne organizácie so zameraním na priamu pomoc ľuďom (napr. Dobrý anjel, dobrovoľní hasiči, Katolícka charita, Človek v ohrození atď.)	10,5 %	40,1 %	50,6 %
Voľby	12,2 %	37,1 %	49,3 %
Európska únia	7,9 %	39,2 %	47,1 %
NATO	8,9 %	35,7 %	44,6 %
Štátne úrady	5,7 %	38,5 %	44,2 %
Cirkvi a náboženské organizácie	10,3 %	33,7 %	44,0 %
Polícia	5,3 %	37,8 %	43,1 %
Štandardné médiá	5,2 %	37,2 %	42,4 %
Zahraničné a medzinárodné firmy s pobočkami na Slovensku	3,3 %	36,9 %	40,2 %
Prezidentka	10,9 %	25,0 %	35,9 %
Mimovládne organizácie	3,9 %	31,9 %	35,8 %
Organizácie so zameraním na občiansky aktivizmus a zmenu postojov verejnosti (napr. Globsec, Fórum života, Nadácia otvorenej spoločnosti, Aliancia za rodinu)	4,7 %	28,2 %	32,9 %
Takzvané alternatívne médiá	2,1 %	29,1 %	31,2 %
Sociálne siete	2,6 %	27,8 %	30,4 %
Súdy	2,5 %	27,2 %	29,7 %
Vláda	2,8 %	19,8 %	22,6 %
Politické strany	0,5 %	22,0 %	22,5 %
Parlament	0,7 %	18,1 %	18,8 %

Tabuľka 1: Celkový prehľad dôveryhodnosti všetkých meraných inštitúcií v Slovenskej republike v auguste 2023.

(Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

Teraz Vám budem postupne menovať rôzne inštitúcie. Pre každú z nich mi, prosím, povedzte, nakoľko jej dôverujete.

Graf 9: Celkový prehľad dôveryhodnosti všetkých meraných inštitúcií v Slovenskej republike v auguste 2023. (Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

NAJVÄČŠIE PROBLÉMY SLOVENSKA Z POHLĀDU JEHO OBYVATEĽOV ●

Súčasťou prieskumu realizovaného pre Trendy [ne]dôvery 2023 bola aj otvorená otázka, v ktorej sme sa respondentov pýtali na tri najväčšie problémy, pred ktorými dnes stojí Slovensko. Texty v zátvorkách sú príklady doslovných odpovedí respondentov, na základe ktorých vznikli jednotlivé tematické kategórie počas procesu kódovania kvalitatívnych dát. Zámerom otvorenej otázky bolo vytvorenie zoznamu najväčších problémov z pohľadu obyvateľov Slovenska. Je prirodzené, že relevantnosť niektorých tém môže v priebehu času kolísať – napr. tému migrácie v auguste 2023 uviedlo len 6 % respondentov, avšak v polovici septembra 2023 by bol údaj pravdepodobne vyšší.

Ak by sme však na Slovensku rovnakú otázku o najväčších problémoch krajiny kládli v pravidelných intervaloch, vieme identifikovať tie problémy, ktoré v spoločnosti rezonujú kontinuálne. Následne by bolo možné zamerať sa detailným prieskumom na špecifickú oblasť, ktorej zlepšenie je v možnostiach štátu (napríklad zdravotníctvo) a identifikovať konkrétne dôvody nespokojnosti občanov, ktoré pochopiteľne oslabujú ich dôveru v kompetentnosť štátu.¹³ Tieto príčiny nedôvery by mali byť predmetom reakcie relevantných inštitúcií. Ich následné zlepšenie v prospech občana má potenciál postupne posilňovať dôveru v krajine na vertikálnej úrovni (občan-štát). Inými slovami, pravidelným zberom relevantných dát vieme identifikovať chronické problémy krajiny a ich vhodnou nápravou postupne zvyšovať spokojnosť občanov so štátnymi inštitúciami.

---

13 Vnímanie kompetencie inštitúcie má významný vplyv na inštitucionálnu dôveru. Viz: Brezzi, M. et al. (2021), "An updated OECD framework on drivers of trust in public institutions to meet current and future challenges", OECD Working Papers on Public Governance, No. 48, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b6c5478c-en>.

Teraz by som sa Vás rád/rada opýtal/a, aké sú podľa Vás tri najväčšie problémy, pred ktorými dnes stojí Slovensko? Pokúste sa vymenovať tri najväčšie problémy krajiny (každý respondent mal možnosť troch odpovedí).

Opis problému	Odpovede respondentov v %
inflácia, zdražovanie, rast cien (zdražovanie, neustále zvyšovanie cien, vysoké ceny potravín, energii, služieb, inflácia, stále zvyšovanie nákladov na život, vysoké ceny všetkého, drahý benzín, ...)	65,2 %
zdravotníctvo (zle fungujúce zdravotníctvo, krachujúce zdravotníctvo, drahé lieky, nedostatok lekárov, dlhé čakacie doby, ...)	42,5 %
životná úroveň, sociálne istoty (nízke príjmy, nízke dôchodky, nízka životná úroveň, chudoba, neistota, sociálne problémy, pomoc pre rodiny s deťmi, sociálne dávky,...)	37,5 %
stav politiky, kvalita demokracie (nekompetentná vláda, neschopná vláda, nestabilná vláda zlá politika, dezinformácie, chaos v spoločnosti, nestabilná politická situácia, ohrozenie demokracie, rozhádzaní politici, politická kríza, nemáme vládu, ...)	24,7 %
korupcia, klientelizmus (korupcia, boj s korupciou, rozkrádanie štátneho majetku a korupcia a malý úspech pri potrestaní vinníkov,...)	13,9 %
školsťvo a vzdelávanie (kvalita školstva, úroveň školstva, neprepojenosť školstva s trhom práce, skvalitnenie vzdelávania - udržanie mladých ľudí doma...)	13,7 %
ekonomika, stav ekonomiky (ekonomická kríza, vysoké odvody, zadlžený štát, hospodársky úpadok, úrokové sadzby v bankách, malo dotácií pre firmy, zníženie štátneho dlhu, ochrana domáceho trhu, nevyčerpané eurofondy , poľnohospodárstvo, potravinová sebestačnosť, ...)	13,5 %
vojna na Ukrajine, hrozba vojny vojna na Ukrajine, hrozba vojny (vojna na Ukrajine, hrozba vojny, ukrajinská invázia a využívanie nášho štátu, vojna na Ukrajine a hrozba že sa rozšíri ďalej, podpora Ukrajiny, vojnový konflikt na Ukrajine prečo sa tam miešame a posielame tam zbrane,...)	11,7 %
nezamestnanosť, trh práce (nedostatok pracovných príležitostí, malo zaujímavých pracovných ponúk, problém nájsť si prácu, dlhodobá nezamestnanosť, ...)	10,3 %
bývanie (hypotéky, vysoké ceny nehnuteľností, mladé rodiny nemajú kde bývať, nedostatok bytov, drahé bývanie...)	7,4 %
migranti, utečenci (migranti, prisťahovalci, príchod utečencov,...)	6,0 %
rozdelená spoločnosť, kultúrne vojny, hodnotové konflikty (LGBTI, Neschválené práva pre LGBTI, treba podporu rovnosti, kultúrna vojna, podpora tradičnej rodiny, presadzovanie liberálnych ideológií, celkovo zlá nálada v spoločnosti, rozhádzaná spoločnosť, veľa materializmu, prílišný liberalizmus, slniečkári,...)	4,2 %
súdnicťvo, legislatíva, právny štát, vymožitelnosť práva (slabá vymožitelnosť práva, súdny systém, bezprávie, nefungujúce súdy, zánik právneho štátu, nedôvera súdom , ...)	4,0 %

energetická kríza (energetická kríza, zabezpečiť lacnejšiu energiu pre občanov, boj s energetickou krízou...)	3,7 %
parlamentné voľby 2023 (nadchádzajúce voľby, voľby - nie je koho voliť, predčasné parlamentné voľby, najbližšie voľby a návrat Fica a silnenie Republiky,...)	3,6 %
životné prostredie (klíma, životné prostredie, vplyv na počasie, ovzdušie, klimatické zmeny, ...)	3,0 %
niečo iné (smer krajiny kam sa uberá, týranie zvierat, sociálne siete, uponáhľaná doba, úpadok štátu, nie sú odborníci, systém, pôrodnosť, bezpečnosť hraníc, stabilita štátu, obavy o budúcnosť o Slovenska, ...)	3,0 %
infraštruktúra, doprava (cesty a diaľnice na východe, dopravné problémy všade, zlé cesty,...)	1,9 %
zahraničná politika (odpútanie od nezmyselných príkazov EÚ, zahraničnopolitická neistota, nesvojprávnosť Slovenskej republiky, závislosť Slovenska od NATO a EÚ, geopolitická situácia, ruská propaganda a dezinformácie, ...)	1,8 %
medziludské vzťahy, morálka (nevraživosť, nízka morálka, zlé vzťahy, egoizmus, ľudská nenávisť, ...)	1,6 %
kriminalita, organizovaný zločin	1,4 %
etnické napätie, problémy spolunažívania (Rómovia, rómska otázka, prestať podporovať len Rómov, a tých čo poctivo pracovali, odbíť almužnou, doplácanie slušných ľudí na neprispôsobivých...)	1,0 %
problémy seniorov (pomoc dôchodcom, sociálne služby, dôchodkový vek, nedostatočné kapacity v domovoch dôchodcov štátnych,...)	0,8 %
regionálne a lokálne problémy, rozdiely (obce a mestá nemajú peniaze na prevádzku, regionálne rozdiely, slabá podpora regiónov, problémy samospráv,...)	0,8 %
únik mozgov (odchod mladých do zahraničia, odliv mozgov, ...)	0,7 %
xenofóbia, rasizmus, extrémizmus (extrémisti, nemajú všetci rovnaké práva na Slovensku, nenávisť, náckovia a ruskí trollovia, ...)	0,5 %
polícia (bezpečnosť obyvateľov a kauzy polície, zlá polícia, boj v polícii o vodcovstvo, ...)	0,5 %
byrokracia (nekonečné vybavovanie na príslušných úradoch, byrokracia)	0,4 %
Covid	0,4 %
medvede (obava ľudí o ich bezpečnosť pred výskytom medveďa v blízkosti ich domov, problém s výskytom medveďov pri obydlíach,...)	0,2 %
drogy, alkohol	0,1 %

Tabuľka 2: Prehľad najväčších problémov, ktorým čelí Slovensko v auguste 2023.
(Zdroj: Agentúra FOCUS pre DEKK Inštitút, 2023)

HISTORICKÉ PRÍČINY NÍZKEJ DÔVERY - STRUČNÝ PREHĽAD ●

Obnova horizontálnej aj vertikálnej dôvery je komplexný a dlhodobý proces, ktorý musí zohľadňovať historické aj aktuálne faktory vplývajúce na stav dôvery na Slovensku. Marianna Mrva, expertka Slovenskej akadémie vied a autorka knihy *Fenomén spoločenskej dôvery na Slovensku (2022)*, konštatuje:

Možných zdrojov nedôvery dnešných dospelých by sme mohli nájsť niekoľko, tak medzi kultúrnymi faktormi, ako aj medzi skúsenosťami, ktoré mohli získať v poslednom období. Komunistický režim, v ktorom sa väčšina dnešných dospelých socializovala, bol známy tým, že živil nedôveru medzi ľuďmi a využíval ju vo svoj prospech ako politický nástroj. V dôsledku toho sa v tomto období vytvorili paralelné svety: malé, súdržné komunity na jednej strane, v rámci ktorých fungovali vzájomná pomoc, lojalita a dôvera, a na druhej strane svet mimo týchto komunit, ktorý charakterizovali ostražitosť a nedôvera. Opatrnosť v styku s cudzími ľuďmi sa osvojovala v procese socializácie, ale v mnohých prípadoch vyplývala aj z priamej osobnej skúsenosti.

Posttransformačné obdobie prinieslo veľké množstvo zmien, mnohé z nich však takisto nepriali spoločenskej dôvere. Napríklad oslabený štát nebol schopný vynucovať dodržiavanie pravidiel hry počas privatizácie štátneho majetku, čo mnohým umožnilo zbohatnúť nečestným spôsobom. Na druhej strane však široká vrstva obyvateľstva pociťovala sklamanie a nadobudla dojem, že nový systém praje iba špekulantom. Frustráciu z nerovností v spoločnosti ďalej zvyšovala previazanosť politiky a mafie, ktorá charakterizovala toto obdobie. V tomto čase navyše eskalovali aj etnické konflikty, ktoré taktiež neprispievali k dobrej atmosfére v spoločnosti.

Po „divokých“ deväťdesiatych rokoch sa síce mnohé tieto spoločenské javy konsolidovali, zavedené ekonomické reformy priniesli prudký nárast nezamestnanosti, ktorá začala opäť klesať až po niekoľkých rokoch. Ekonomické a spoločenské zmeny uskutočnené v tomto období síce napomohli k prijatiu Slovenska do EÚ a NATO a k postupnému rastu životnej úrovne, no prebiehajúca globalizácia urýchlila aj atomizáciu a individualizáciu spoločnosti.

Postupný rozpad miestnych komunit v dôsledku sťahovania, dochádzania za prácou, celkového väčšieho pohybu obyvateľstva a nárastu rôznorodosti životných štýlov mnohým priniesol do života nový typ neistoty. Navyše štát neslúžil ako spoľahlivá opora v novej situácii. Na jednej strane reagoval na nové výzvy oneskorene a nepružne, na druhej strane bol naďalej poznačený klientelizmom a korupciou. Bez opory štátnych štruktúr ľudia mohli nadobudnúť dojem, že sa musia spoliehať na seba a vybudovať si vlastné obranné mechanizmy. A podobne ako počas komunizmu, aj v čase nových podôb neistôt, ktoré priniesol posttransformačný vývoj, mohla byť týmto obranným mechanizmom nedôvera.¹⁴

---

14 Mrva, M., Fenomén spoločenskej dôvery na Slovensku, Sociologický ústav SAV, 2022, str. 113 – 116.

Faktory, ktoré dôveru v našej spoločnosti ovplyvňovali v minulosti, zmeniť nevieme. Je však potrebné, aby sme ich poznali. Zároveň potrebujeme identifikovať faktory, ktoré prispievajú k jej oslabovaniu aktuálne. Všetci intuitívne vnímame rôzne príčiny oslabujúce dôveru v našej spoločnosti (nepomáha bežná drobná korupcia, prepojenie politických špičiek a organizovaného zločinu, ekonomické dopady kríz či stav súdnictva), ale s istotou ich nedokáže nikto v plnosti popísať ani zostaviť ich hierarchiu podľa dôležitosti. Táto hierarchia sa zároveň mení naprieč regiónmi a spoločenskými vrstvami. Preto na úrovni štátu potrebujeme kultúru strategického zberu a analýzy relevantných dát. Vďaka ich pravidelnému zberu budeme lepšie rozumieť vývoju spoločnosti na Slovensku a bude možné identifikovať hierarchiu faktorov, ktoré vplývajú na dôveru a kohéziu na Slovensku. Následne vieme cez ďalšie – už viac fokusované prieskumy – detailnejšie analyzovať najviac problematické faktory, ktoré budú môcť relevantní aktéri riešiť a prispieť tak k obnove horizontálnej aj vertikálnej dôvery.

DEKK Inštitút je nezávislá výskumná organizácia, ktorá vznikla začiatkom roka 2020 z iniciatívy niekoľkých mladých vedcov, študentov a humanitárnych pracovníkov. Motívom bol záujem o skúmanie spoločnosti a spoločná skúsenosť väčšiny zúčastnených z prostredia konfliktov, zdravotníckych projektov a utečeneckých táborov krajín Blízkeho východu, juhovýchodnej Ázie a Afriky, kde si tvrdým spôsobom uvedomili dve veci: dobre fungujúca spoločnosť si vyžaduje starostlivosť a pokojnú osobnú angažovanosť svojich členov a napriek všetkým oblastiam oprávnenej kritiky nám je na Slovensku stále veľmi dobre. Chceme prispieť svojou troškou, aby to tak zostalo.

„Dlhodobou víziou DEKK inštitútu je pochopenie problému rozpadu a regenerácie sociálnej kohézie v Európe.“

DEKK Inštitút je slovenským reprezentantom vo World Values Survey Association (WVSA), najväčšej prieskumnej organizácii študujúcej hodnoty na svete, na ktorej spoločenskovedných dátach stojí veľká časť rozhodovania OSN, OBSE či Svetovej banky, a vo World Association for Public Opinion Research (WAPOR), svetovej asociácii profesionálov z oblasti zberu a dizajnovania prieskumov verejnej mienky.

Dizajnujeme vlastné prieskumy verejnej mienky a analytické nástroje. S ich kvalitou nám pomáhajú partneri z celého sveta, projektoví odborní garanti a Vedecká rada DEKK Inštitútu.

Nechceme ale robiť vedu pre vedu. Rozhodli sme sa o naše výstupy aj analytické nástroje podeliť, tak ako sa v minulosti iní nezištne delili s nami, a uľahčiť tak život štátnym analytikom, vedcom, novinárom aj širokej verejnosti. V ľahko dostupných databázach, ktoré postupne zverejňujeme, budú môcť overiť tvrdenia, s ktorými sú konfrontovaní v stále mohutnejúcom informačnom toku zo štandardných aj alternatívnych médií či sociálnych sietí.

Chceme prispieť ku skvalitneniu spoločenskej diskusie a zároveň pritiahnúť pozornosť k problematike kohézie.

Náš cieľ je dlhodobý. Uvedomujeme si, že pochopenie a následná intervencia v oblasti sociálnej kohézie je práca približne na dve generácie. No Slovensko máme radi, a to o to viac, že sme strávili roky v zahraničí – v lepšom, ale aj výrazne horšom prostredí, ako je to slovenské. Vieme preto, kam by sme sa ako spoločnosť mohli dostať, ale aj ako hlboko klesnúť. Sme presvedčení, že každý jednotlivec môže prispieť k zlepšeniu krajiny. Toto je náš príspevok.

PREČO DEKK? ●

Dorrit Dekk (narodená ako Dorothea Karoline Fuhrmann v roku 1917) bola rodáčka z Československa (Brno) a počas 2. sv. vojny spolupracovala na rozšifrovaní Enigmy. Názov DEKK Inštitút je inšpirovaný ideou, že Dorrit Dekk pracovala na vážnom probléme svojej doby, o ktorom vtedy málokto vedel a považoval ho za dôležitý.

Sociálna kohézia je dnes ekvivalentom toho, čo bola kedysi Enigma. Je to kľúčový problém týkajúci sa celej spoločnosti, ktorý však vo svojej komplexnosti málokto eviduje a ešte menej ľudí ho rieši. Dorrit Dekk tak bola obyčajným človekom, ktorý prispel k vyriešeniu neobyčajnej výzvy, ale po vojne sa vrátila k normálnemu životu a živila sa ako dizajnérka.

Aj my sme obyčajní ľudia, ktorí vkladajú svoje sily do riešenia neobyčajného problému. Začiatkom roku 2020, keď náš inštitút vznikol, sme inšpirovaní Dorrit Dekk začali pracovať na skúmaní kohézie popri svojich obyčajných prácach a životoch – avšak so snahou o maximálnu profesionalitu a spájanie síl s poprednými špecialistami vo vede a výskume.

PODPORTE NÁS ●

V prípade, že Vám naša práca dáva zmysel, budeme vďační, ak podporíte náš ďalší výskum rozpadu a regenerácie sociálnej kohézie na Slovensku a v Európe.

<https://www.dekk.institute/podporte-nas/>

POUŽITÉ ZDROJE DÁT

EVS (2022). European Values Study 2017: Integrated Dataset (EVS 2017). GESIS, Cologne. ZA7500 Data file Version 5.0.0, <https://doi.org/10.4232/1.13897>.

World Value Survey Wave 2. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & Puranen, B. et al. (Eds.) (2018). World Values Survey: Round Two - Country-Pooled Datafile. JD Systems Institute & WWSA Secretariat.

World Value Survey Wave 3. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & Puranen, B. et al. (Eds.) (2018). World Values Survey: Round Three - Country-Pooled Datafile. JD Systems Institute & WWSA Secretariat.

World Value Survey Wave 7. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & Puranen, B. et al. (Eds.) (2018). World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile. JD Systems Institute & WWSA Secretariat.